

GERVIGREIND ÞARFNAST BLAÐAMENNSKU.

BLAÐAMENNSKA ÞARF SANNGJARNAN MARKAÐ.

Sanngjarn markaður veitir almenningi aðgang að fjölbreyttri blaðamennsku.

2026

14 samtök. 8 lönd. 1 sameiginleg afstaða.

Norræn-baltnesk afstaða til höfundarréttar og gervigreindar

Ráðherrar frá Danmörku, Eistlandi, Finnlandi, Íslandi, Lettlandi, Litháen, Noregi og Svíþjóð, ásamt fleirum, hafa í [yfirlýsingu](#) lagt áherslu á að menning og fjölmiðlar séu hornsteinn í lýðræðisvörnum Evrópu. Þeir leggja áherslu á að frjálsir, óháðir og fjölbreyttir fjölmiðlar séu besta uppspretta áreiðanlegra, nákvæmra og trausta upplýsinga. Slíkir fjölmiðlar eru nauðsynlegir fyrir öflugt borgaralegt samfélag og til að standa vörð um lýðræðið, grundvallarréttindi og frelsi.

Í dag bera rétthafar byrðarnar og áhættuna í alþjóðlegu gervigreindarkapplaupi. Alþjóðleg tækni- og gervigreindarfyrirtæki starfa án nokkurra haða. Þessi ósanngjarna samkeppni hefur óafturkræfar afleiðingar.

Kjarni vandans er ekki skortur á evrópskri löggjöf heldur að gildandi reglur eru hvorki virtar né þeim framfylgt sem skyldi. Við verðum því að hverfa aftur til grundvallarreglna hugverkaréttar og færa rétthöfum aftur yfirráð yfir blaðamannaefni og öðru faglegu efni. Öll viðskiptaleg nýting slíks efnis krefst samnings.

Til að efla nýsköpun og samkeppnishæfni þarf að skapa sanngjarnan markað fyrir leyfisveitingar, bæði einstakra rétthafa og sameiginlegar, sem tryggir sjálfbært, fjölbreytt og traust upplýsingavistkerfi fyrir borgara okkar og lýðræðissamfélög. Við leggjum til þrjár áþreifanlegar aðgerðir á evrópskum vettvangi:

01

Samningar byggðir á samþykki (e. opt-in)

02

Gagnsæi með öfugri sönnunarbyrði

03

Öflugri framfylgd og lausn ágreiningsmála

Samningar byggðir á samþykki (e. opt-in)

Aldrei var ætlunin að gagnaskröpun gervigreindarfyrirtækja í viðskiptalegum tilgangi félli undir 4. gr. tilskipunarinnar um höfundarrétt á stafrænum innri markaði. Gagnaskröpun í viðskiptalegum tilgangi krefst samþykkis rétthafa. Engu að síður skrapa alþjóðleg gervigreindarfyrirtæki efni án samþykkis og virða ekki fyrirvara rétthafa. Gervigreindarfyrirtæki verða að bera ábyrgð á því að virða höfundalög og gera samninga vilji þau nýta blaðamennsku og annað höfundaréttarvarið efni.

02

Gagnsæi með öfugri sönnunarbyrði

Raunverulegt gagnsæi krefst þess að alþjóðleg gervigreindarfyrirtæki veiti nægilega ítarlegar upplýsingar um hvaða efni hefur verið notað til þjálfunar. Hafni alþjóðlegt gervigreindarfyrirtæki gagnsæi og séu viðeigandi gagnasöfn ekki gerð aðgengileg viðkomandi rétthöfum ætti regla um öfuga sönnunarbyrði að gilda, þannig að gengið sé út frá því að höfundarréttarvarin verk séu notuð við þjálfun, ályktun (inference) eða sóknarstudda textagerð (Retrieval-Augmented Generation, RAG).

03

Öflugri framfylgd og lausn ágreiningsmála

Útgefendur fréttæfnis hafa fengið grannréttindi, en samningaviðræður hafa ekki skilað sanngjarnri niðurstöðu. Því ætti að kanna og innleiða í Evrópurétt eða landsrétt [gerðardómsfyrirkomulag](#) eða annað virkt úrræði til lausnar ágreiningi milli alþjóðlegra tæknifyrirtækja og gervigreindarfyrirtækja annars vegar og útgefenda hins vegar. Þar sem rétthafar verða að hafa stjórn á eigin fjárfestingum getur gerðardómur ekki skyldað útgefanda til að gera samning. Hann getur einungis úrskurðað um endurgjald og tengda skilmála.

Samtök

Eftirtalin samtök standa að þessari sameiginlegu norrænu-baltnesku afstöðu til höfundarréttar og gervigreindar:

Sameiginleg umsýslusamtök
baltneskra fréttáútgefenda

Samtök danskra fjölmiðla

Sameiginleg umsýslusamtök
danskra fréttáútgefenda

Danska blaðamannafélagið

Samtök eistneskra
fjölmiðlafyrirtækja

Blaðamannafélag Íslands

Samtök norskra
fjölmiðlafyrirtækja

Norska blaðamannafélagið

Sænska blaðamannafélagið

Sameiginleg umsýslusamtök
sænskra fréttáútgefenda

Samtök sænskra
fjölmiðlaútgefenda

Samtök sænskra tímaritaútgefenda

Samtök finnskra fjölmiðla

Finnska blaðamannafélagið

